



2013. november 14. - Amikor az oroszok által rommá lőtt és elfoglalt Budapesten berendezkedtek a hazai bolsevisták, azonnal elkezdtek összeszedni a nyilasokat, a csendőröket, állami tisztviselők közül azokat, akik a kommunistákat és az állam hasonló ellenségeit féken tartották.

Egyre szélesebb lett a letartóztatottak és perbefogottak tábora. Őt különböző hatóságnak volt joga letartóztatni a „nép ellenségeit”. Egyre-másra hurcoltak el tiszteletre méltó nevezetes egyéneket, az ország volt vezetőit, hős katonákat, színészeket, tudósokat. Egyszer csak elkezdtek emlegetni Horthy Miklós kormányzót, mint fasiszta diktátort. Szorgalmasan átirták a múltat, Szent István is megkapta a magáét, az ezeréves feudális elnyomás alól persze a szovjet hősök mentették meg a szenvedő népet. És hogy mindazt, ami akkor történt felszabadulásként minősíttessék, legfőként a „Horthy-időket” kellett feketére festeni: a „fasiszta elnyomás alól kellett felszabadítani” a magyar népet. Pintér István, Gárdos Miklós és Vas Zoltán nevű bolsevik történészek jeleskedtek megírni, hogy miféle hitvány ember volt a kormányzó, amihez az alapanyagot a nyugati országok oltalmába menekült, 1919-es véres terroridőszak vezetőinek korabeli írásai adták. A többit már csak hozzá kellett költeni. Ömlött a közelmúlt elgyalázása az újságokból is, a nép okulására, azzal együtt, hogy veszélyes volt ezeknek ellentmondani.

Idők multával azonban árnyaltabb képet festettek a történészek Horthyról, amiben már nem ő alkotja a korát fasisztává, hanem ami őt teszi a fasiszta pályára. A rendszerváltoztatás után, mint valami lezárt helyiségen támadt nyíláson át jelent meg a Horthyról szóló, valóságnak már megfelelőbb ismertetés, amit mára már a Horthy-kultusz félelmetes feltámadásaként riadalmaznak a baloldaliak. Mások összevetik az akkori két évtizedet a jelenkori két évtizeddel, megállapítva, hogy akkor sokkal mélyebbről emelte fel az országot a Horthy-rezsim, mint ez a mostani demokrácia.

Film is készült a 2006-ban ilyen címen: Horthy – a kormányzó. A két és fél órás dokumentumfilmet Koltay Gábor rendező és Somlay Zsuzsanna, a Koronafilm producere készítette, nagy közönségsikert aratott az Uránia Filmszínházban bemutatásakor. Pósa Zoltán filmkritikus így értékeli:

„Horthy Miklósnak, a kiváló tengerésznek, a bátor katonának sorsdöntő korszakban kellett vállalnia a történelem kihívását. Az 1918-as őszi forradalom, a szégyenteljes és véres 1919-es Tanácsköztársaság, a trianoni országcsönkítés után szükség volt egy hiteles, karizmatikus személyiségre, aki kormányzóként kivezeti az országot a reménytelennek látszó csődhelyzetből. Történészek, Raffay Ernő, Nemeskürty István, Szerencsés Károly, Török Bálint,

Antall József, Deák István, Bíró Zoltán, Salamon Konrád, Szita Szabolcs, Gidai Erzsébet közgazdász, Takaró Mihály irodalomtörténész a rendező által felkutatott hiteles dokumentumok alátámasztásával rehabilitálták Horthy Miklóst a ma is gyakran elhangzó igaztalan vádak alól. Horthy Miklós kormányzó és kitűnő miniszterei, Bethlen István, Teleki Pál, Klebelsberg Kunó, Hóman Bálint a második világháború kitöréséig mind gazdasági, mind kulturális szempontból virágzó országgá fejlesztették Magyarországot, többek között a nagycsaládosokat segítő alap (ONCSA-program), az ingyenes társadalombiztosítás, az OTI megteremtésével, a munkanélküliség fölszámolásával. A nyitott, toleráns és befogadó, humanista kormányzó okos politikájával elérte, hogy hazánk az 1944. március 19-i német megszállásig menedéket adott a német fasiszták által üldözött zsidóknak, az erdélyi, a felvidéki, a lengyel menekülteknek. Sajnos a sikertelen 1944. október 15-i kiugrás a német kényszerszövetségből Horthy Miklóst és családját először bajorországi fogollyá, majd 1957-ben bekövetkezett haláláig portugáliai száműzötté tette. A hiteles, megrázó, izgalmas dokumentumfilm az 1993. szeptemberi, kenderesi újratemetés képeivel végződik. Katartikus jelenetben élhették át a nézők Horthy Miklós még élő hozzátartozóinak vallomásait, és a végső evilági megbékélést. Méltó a finálé, Antall Józsefnek, a rendszerváltás miniszterelnökének értékelése: Horthy Miklós tisztességes, becsületes magyar ember, igazi hazafi volt.”

Mindez arra készítette a gyűlölködőket, hogy minden alkalmat megragadjanak, hogy a korai bolsevista években sulykolt Horthy-gyalázást felújítsák. Ebben a helyzetben válik most valóságos szenzációvá egy Horthy-emlékmű felavatása Budapesten.



Az történt, hogy a budapesti Szabadság téren álló református templom előterében felavatták Horthy Miklós mellsobrát. A Hazatérés templomában az avatás előtt istentiszteletet tartottak, amelyen körülbelül négyszáz megemlékező vett részt; ígét hirdetett Hegedűs Lóránt, majd Gyöngyösi Márton, a Jobbik frakcióvezető-helyettese mondott beszédet, ő Horthy Miklóst a XX. század legnagyobb államférfiának nevezte, aki Szent Istvánnal, Szent Lászlóval, a Rákócziakkal, Kossuthtal és Széchenyivel említhető egy sorban. Elfogadhatatlannak minősítette, hogy a rendszerváltást követően nem rehabilitálták a kormányzót, akinek eddig nem volt köztéri szobra Budapesten. Szerinte ez azért van így, mert ahogyan a kommunistákat zavarta, úgy most „Brüsszel és Washington helyi bábjai” is zavarja Horthy Miklós nemzetmentő politikájának emléke. Úgy értékelte: a rendszerváltás óta kormányzó politikusok programjai a nyomába sem érnek Horthy Miklós ezeréves magyar hagyományokon nyugvó politikájának. Horthy Miklós, amíg tudott, 1944 tavaszáig ellenállt a szélsőséges ideológiáknak – hangsúlyozta.

A megemlékezők között többen gárdaegyenruhát, világháborús katonai, illetve

csendőregyenruhát viseltek. A szoborállítás egyértelműen politikai szándékú, és politikai párthoz kötődik. Ez indíthatta a református egyházon belüli ellenvéleményt. Szabó István, a Dunamelléki Református Egyház-kerület püspöke nyilatkozatot adott ki:

„Alulírott, mint a Dunamelléki Református Egyházkerület püspöke, a 2013. november 3-án, vasárnap délelőtt a Szabadság téri református templomban történtek kapcsán az illetékes egyházmegye esperesét sürgősséggel fegyelmi felelősség megállapítására irányuló vizsgálatra kértem fel. ... A vizsgálat lefolytatásáig csak megütközésemet tudom kifejezni, hogy egyházunk közfelfogását és korábbi megnyilatkozásait semmibe véve, a keresztyéni közösséget lejáratva a Szabadság téri református templomban provokatív politikai akciót szerveztek, amelynek politikai hasznát máris ki-kí maga láthatja, ám egyházunk tisztességének és a lelkipásztori szolgálat becsületének okozott kára beláthatatlan. Dr. Szabó István, püspök.”

Felfigyelünk az egyházon belüli felháborodás indokolására. Nem a szoborral vagy azt megjelenítő történelmi személlyel van problémája az egyházi eljárónak, hanem nyilvánvalóan az ott elhangzottak és jelmezek által megjelenített üzenetekkel. Kimondja: provokatív politikai akció volt, amely az egyháznak kárt okoz, ugyanakkor valahol, valakik hasznát látják. A haszonlesők nagyon hamar meg is jelentek.

Újsághír: „Közleményt adott ki hétfőn a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége (Mazsihisz) is. Mint írták, mély megdöbbenéssel értesültek arról, hogy Budapest szívében Horthy-szobrot avattak. A Mazsihisz hangsúlyozza, hogy a vasárnap délelőtti Horthy-ellenes demonstráción többségben voltak a jóérezésű állampolgárok.”

A közleményben említett jóérezésűek ellentüntetésén az általuk kiadott közlemény szerint még egyszer annyian voltak, mint bent a templomban. Sokan közöttük sárga csillagot viseltek a kabátjukon, tábláikon Horthyval negatívan foglalkozó feliratok voltak.

További újsághír: „Sajtóközleményben fejezte ki felháborodását a budapesti Horthy-szobor felavatása miatt hétfőn Ronald S. Lauder, a Zsidó Világkongresszus (WJC) elnöke szerint a Jobbik ismét megmutatta igazi valódi arcát: ez egy antiszemita, fanatikus és antidemokrata párt. A szervezet honlapján megjelent közleményben Lauder azt írta, hogy Horthy Miklós Adolf Hitler szoros szövetségese volt, és hogy kormányzása alatt több mint félmillió zsidót deportáltak haláltáborokba. »Történelmi paródia nyilvános elismerésben részesíteni egy olyan embert, aki 1938-ban bevezette a zsidóellenes törvényeket, aki Adolf Hitler oldalán állt a második világháború előtt és alatt, és aki nem akadályozta meg a magyar zsidóság legyilkolását« – hangoztatta a WJC elnöke. Hozzátette: »a Jobbik ismét megmutatta igazi valódi arcát: ez egy antiszemita, fanatikus és antidemokrata párt. Ideje, hogy Magyarország határozottan fellépjen a párt ellen és megakadályozza, hogy szobrokat állítsanak annak, aki társa volt minden idők legelvetemültebb tömeggyilkosának.«”

Ilyenkor a nemzeti kormányt piszkálják, hogy ítélje el..., határolódjon el..., tiltsa meg.... Ha nem teszi, akkor összejátszik az antiszemita párttal, ő maga is az.

– A Horthy-szobor felavatása egy párt által támogatott kezdeményezés volt, így a kormány hivatalosan nem foglal állást róla, azt a kormánypártok már megtették – mondta a Miniszterelnökséget vezető államtitkár, aki szerint a Horthy-korszakot történészeknek és nem politikusoknak kell megítélni. A vasárnapi, budapesti szoboravatásról szólva személyes véleményeként hangsúlyozta: minden ehhez hasonló politikai provokáció árt a kérdés megítélésének. Mint mondta, ő sem rendelkezik azzal a tudással, amellyel biztonságosan megítélheti a korszakot. Abban szerinte jó néhány vállalhatatlan és vállalható dolog is volt. Előbbihez sorolta például a teljes 1944-es esztendőt, míg a vállalhatónak és folytatandónak az Országos Társadalombiztosítási Intézet megszervezését.

A Fidesz nevében Rogán Antal elítélte és jobbikos provokációnak nevezte a szoboravatást. A belvárosi polgármester szerint „a provokatív akció” ürügyet szolgáltat majd a nyugat-európai baloldali lapoknak, hogy a következő hetekben antiszemitizmust kiáltva, rossz színben tüntessék fel Magyarországot.

A szocialista párt elítéli a szoboravatást, valamint Rogán Antal „alibiellhatárolódását” is, mert a párt szerint a szélsőjobboldal „burkolt kormánypárti támogatása” többek között a Rogán Antal által vezetett belvárosi önkormányzatnál is Fidesz-Jobbik együttműködésben ölt testet. A szoboravatás apropóján az MSZP sietett hangsúlyozni, hogy nem szűnik a szélsőjobboldali eszmék visszaszivárgása, amit a Fidesz a fővárosban és országszerte is tétlenül néz.

A Horthyval szemben leggyakrabban felhozott vád az antiszemitizmus, merthogy kormányzósága idején voltak a zsidótörvények. Mi is az? Érzelem, amit valami kivált. Amíg lesz az a valami, addig lesz ellenérzés. Három is volt egymás után, ahogy a kényszer nyomása és a méltányosság engedte. De a törvényesség adott védelmet az indulatok elszabadulása ellen. Horthy ellenében nem baloldaltól nyomultak mezei hadak a belpolitikában, hanem a szélső jobbról. Emlékezzenek a német nyomásra 1943-ban. Épp most közli Magyaródy Szabolcs Kanadából:

„Miért nem ugrottunk ki a háborúból? Erre, többek között, a brit külügyminisztérium egy nemrég felszabadított titkos jelentése adhat némi következtetésre okot. Egy Mr. Randal nevű magasabb beosztású úr jelentette, (értelemszerű fordításban):

„1943. október 14. A Zsidó Ügynökség (Jewish Agency) megbízásából Namier professzor kérte, hogy ne kényszerítsük a magyar kormányt az idő előtti kiugrásra, mert ez német megszállást eredményezhetne. Ez pedig a 800.000 zsidó megsemmisítéséhez vezethetne, akik most relatív biztonságban élnek Magyarországon. Dr. Namier reménykedik, hogy a magyar kormány nem mozdul, amire (egy kiugrási kísérletre) a németek reagálni tudnának. Reg.: 012035/385/21.”

A Horthy-korszak (1920. március 1. – 1944. március 19.) 23 éven át tartott, gyakorlatilag a Magyar Királyság kormányzósági ideje volt a két világháború közötti Magyarország független államiságának ideje. Erre a függetlenségre árnyékot vetett a trianoni eredetű nagyhatalmi ellenőrzés, ami a „háborús jóvátétel” utolsó részletének kifizetéséig, 1936-ig tartott. A másik árnyék 1941. június 26. napjától számítható, amikor a már folyamatban volt háborúban Magyarország rész vállalt. A valóságos függetlenség tehát mindössze 5 éven át tartott. A háborús részvételről lehet vitatkozni, de egy tény, hogy kimaradni belőle nem lehetett, miként lehetetlen lett volna a „másik oldalon” háborúzni.

Horthy megítélése tehát történelmi feladat, semleges, elfogulatlan szemlélettel, ha van olyan. Lassú folyamat lesz, mert a bolsevista szemlélet megmaradt, főleg a baloldali politika terén. Egyesek a Rákosi-idők rágalmain is túltesznek. De van enyhülés, legalábbis Panyi Szabolcs blogger véleménye szerint:

„2011-re mind a történelemtudomány, mind a közvélemény Horthy-képe jelentősen finomodott, összetettebbé vált – ezt a munkát azonban elsősorban a magyar történelmi szakma végezte el, mégpedig hatalmas ellenszélben. A tudományos kutatások, a monográfiák és szaktanulmányok, illetve a népszerűsítő jellegű történelmi munkák eredményei annak ellenére kezdték el átalakítani az évek során a Horthyról alkotott képünket, hogy a magyar politikai élet legtöbb szereplője (értve ezalatt a politikusokat és az önjelölt ideológus-értelmiségieket is) minderről nem akart tudomást venni. Az ok igen egyszerű: utóbbiak változatlanul úgy gondolják, hogy politikailag vagy egy teljesen fekete, vagy egy teljesen fehér Horthy-kép fenntartásában érdekeltek. Horthy neve és a vele fémjelzett korszak ugyanis hívószó, politikai szlogen, amelyet

remekül fel lehet használni különféle pozitív vagy negatív identitások megerősítésére. Ebből a szempontból az egyoldalú jobb- és baloldali Horthy-értelmezések nem egymás riválisai, hanem szövetségesek, mert az egyik nem létezhet a másik nélkül. Az aktuálpolitikai megfontolásoktól többé-kevésbé mentes, legalábbis távolságtartásra törekvő szaktörténeti hozzáállás pedig nem más, mint a közös ellenségük.”

Szabadjon egyéni élményként szólni a kormányzóról, akinek kormányzása idején lettem felnőtté és voltam katonája is. Horthy Miklóst a magyar nép nemcsak tisztelte, de szerette is. Egyrészt talán azért, mert a magyar alapvetően tekintélytisztelő és igényli az állam rendjét. Kell-e mondani, hogy ezeréves királyi államiság nem maradhatott nyom nélkül egy nép lelkében? Mert abban látja szabadságát is, alkalmanként a király személye ellenében is. Másrészt a hat éves háborús állapot Horthy nevével ért véget 1920-ban. Egy tekintélyes rangú magyar úr és katona jobban kielégítette a várakozásokat, mintha politikai pártok vetélkedése alapján egy ismeretlen civil rukkolt elő, hogy én vagyok a köztársasági elnök. A köztársaság fogalma bizony azonosult a vérgőzös proletárdiktatúra fogalmával. Gyerekkori emlék, hogy városunkban megvetett és kitagadottként élt mindössze néhány tucat „komonista”, ahogy akkor írták a szót. Tanítóim, tanárain, korai, későbbi ismerőseim mind hazaszerető emberek voltak és hittek Magyarország feltámadásában. Pedig nehéz idők voltak, még láttam vasúti kocsikban lakó erdélyi, felvidéki menekülteket. A vármegyeházán a portásnak a dolga volt az érkezett levelek borítékjait ügyesen szétszedni, kifordítva ragasztani, hogy a hivatal újra használhatta. A fiataloknak egy állami állás elnyerése volt a cél, pedig egy évig ingyen gyakornokként kellett kezdenie. Nem tűntettek táblákkal ordítózza. Törekvő ország volt, amit érdemes volt védeni. Bizony, sok mindent számba kell venni, ha egy meghatározó történelmi személyről a valóságot megközelítő képet akarunk felvázolni. **Csapó Endre**